

TERCİHLER VE ÖNYARGILAR – ÖZET

AVRUPA'DA YAŞAYAN
MÜSLÜMANLARA YÖNELİK
AYRIMCILIK

ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ

“Geçenlerde... [bir] adam bana giydiğim çarşafı çıkartmam için bağırıma başladı. Ben İsviçre’de büyüdüm ve buranın benim ülkem olduğunu düşünüyorum. Diğer vatandaşların bana nasıl böyle davranmaya hakları olduğunu düşündüklerini anlamıyorum.”

P., İsviçre’de yaşıyor.

Avrupa’da yaşayan Müslümanlar homojen bir grup değiller. Rusya, Makedonya veya Bosna ve Hersek gibi bazı ülkelerde yüzyıllardır Müslüman nüfus yaşıyor. Diğer ülkelerde Müslümanların büyük ölçüde göçmenlik geçmişi var. Fransa, Belçika ve Hollanda’da Müslümanların birçoğu vatandaşlık almışken İsviçre’de ise çoğu yabancı uyruklu.

Göçmenlik geçmişi olan Müslümanlar etnik kimlik olarak farklılaşıyor; örnek olarak Fransa’daki en geniş Müslüman kesim aslen Cezayir, Fas, Tunus ve sahra altı Afrika’dan geliyorken, Türkiye ve Fas kökenli kişiler Belçika ve Hollanda’daki Müslümanların çoğunluğunu oluşturuyor. Buna karşılık, Kuzey Afrika’dan gelen Müslümanlar, Birleşik Krallık’ta yaşayan Müslümanların sadece çok az bir kesimi iken genel çoğunluğu Bangladeş, Pakistan ve Hindistan kökenli Müslümanlardan oluşuyor.

Aynı şekilde Müslümanların Avrupa’daki dini uygulamaları ve riayetleri de farklılaşıyor. Bazı uygulamalar dini olarak algılanabilirken aslında bunlar Müslümanlar için kültürel veya geleneksel adetlerini ifade etme biçimleri olabilir. Örnek olarak, İsviçre’de yapılan bir ankette dindar

olmadıklarını söyleyen Müslümanların yarısı hala Müslümanların yemek kurallarını uyguluyor. Aynı ankette kendilerini aşırı dindar olarak tanımlayan her dört Müslümandan biri aynı yemek kurallarını uygulamıyor.

Son on yılda, Avrupa’daki bazı siyasi partiler Müslümanlar ve Müslümanların dini ve kültürel uygulamaları hakkında olumsuz görüşlerini dile getirdi. Demokratik bir toplumda kültürel ve dini uygulamaları eleştirme fırsatı önemli olsa da ve bu eleştirme ifade özgürlüğü hakkının beyanı olsa da, belirli bir din ile kendini tanımlayan bireylerin insan haklarının tanınması da aynı derecede önemli.

Bu özet belge, din veya inanç temelinde ayrımcılığın nasıl Avrupa’da yaşayan Müslümanları etkileyebileceği üzerine genel bir bakış sunuyor. Bu özet, Tercihler ve Önyargılar: Avrupa’da Yaşayan Müslümanlara Yönelik Ayrımcılık (İndeks: EUR 01/001/2012) raporuna dayandırılmaktadır. Özellikle, Belçika, Fransa, Hollanda, İspanya ve İsviçre’de saha araştırması yapılmıştır. Bu özeti, bu örneklerin Avrupa’da yaşayan Müslümanları bu tür ayrımcılığın nasıl etkileyebileceği

© Marcokalmann (CC BY-NC-ND 2.0)

Üst: **Kalabalık bir grup köprüye doğru yürürken, Cenevre, İsviçre. Ağustos 2007.**

Sağ: **Laura Rodríguez Quiroga, İspanya’daki Müslüman Kadınlar Birliği Başkanı, 2011.**

Kapak: **Badalona’nın dışında dua eden Müslümanlar, Katalonya, İspanya, Şubat 2012.**

Varolan ibadet odaları çok ufak olduğundan Müslümanlar genelde dışarıda ibadet ediyorlar.

© Uluslararası Af Örgütü

üzerine daha geniş bir bakış açısı sunmaya katkı sağlaması umulmaktadır.

Müslümanların kültürel ve dini uygulamaları hakkındaki kalıplaşmış yargılar genelde İslam dini ile ilişkilendirilen belirli sembol ve kıyafetleri giyen bireylerin istihdam ve eğitim alanında ayrımcılığa maruz kalmasına yol açıyor.

BELİRLİ BİR ŞEKİLDE KIYAFET GİYMEK

Dini ve kültürel sembol ve kıyafetleri giymek -ve giymemek- ifade özgürlüğü hakkı ile din veya inanç özgürlüğü hakkının bir bileşenidir. Din özgürlüğü hakkı hem olumlu hem de olumsuz bileşenleri kapsar. Örneğin, olumlu bileşen, bireyin dinini veya inancını belirli bir şekilde kıyafet veya sembol ile beyan etme hakkı iken olumsuz bileşen, bireyin belirli bir şekilde sembol ve kıyafet giymesi için herhangi bir baskıya maruz kalmama hakkını da içeriyor. Her birey kişisel dini görüşleri, kültürel gelenekleri veya herhangi başka bir nedenden dolayı belirli bir şekilde sembol ve kıyafet giymek isteyip istemediğine özgürce

karar vermeli. Kamusal alanda belirli dini veya kültürel sembol veya kıyafetleri giymeyi yasaklamak, eğer bu yasaklar meşru bir amaca dayandırılmıyorsa ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli ve orantılı değil ise, ifade özgürlüğü hakkı ile din veya inancını beyan etme hakkını ihlal edebilir. Böyle kısıtlamaların meşruiyeti, ifade özgürlüğü ile din veya inancını beyan etme özgürlüğü hakkı üzerindeki herhangi bir kısıtlama ile aynı şekilde durum bazında değerlendirilmeli.

© Uluslararası Af Örgütü

Clichy-sous-Bois mahallesinde bir fast-food restoran olan BKM çalışanları, Paris, Fransa, Ağustos, 2005.

R. 'NİN HİKAYESİ, ANTWERP, BELÇİKA

Turizm sektöründe çalışmak için eğitim aldıktan sonra, R. bir seyahat acentesinde staj yapmak için iş aramaya başladı. Genelde telefonda olumlu bir geri bildirim alıyordu fakat müdürlerle yüz yüze görüşme yaptığında başörtüsünü (bazen hicab olarak da kullanılıyor) çıkartmayı kabul edip etmeyeceği sorusuyla karşılaşılıyordu. Kendisine “Seni ön taraftaki ofislerimizde herhangi bir pozisyona kabul edemeyiz, müşteri kaybetmek istemiyoruz” dendi. Bazen de diğer çalışanların başörtüsü takan bir kadın ile çalışmaktan rahatsız oldukları söylendi. R. 40’tan fazla seyahat acentesine başvurdu. Çoğu kez açıkça başörtüsünün kabul edilmediği söylendi. Flaman İş Bulma Kurumu (VdaB) R.’ye müşteriler ile doğrudan temas gerektirmeyecek pozisyon olan idari pozisyonlara başvurmasını tavsiye etti.

İSTİHDAMDA AYRIMCILIK

Birçok Avrupa ülkesinde Müslümanların istihdam oranı Müslüman olmayanların istihdam oranının altında. Müslüman kadınların istihdamına baktığımızda daha da keskin bir farklılık görüyoruz. Örnek olarak, 2006 yılında Hollanda’da Türkiye ve Fas kökenli kadınların istihdam oranı sırasıyla yüzde 31 ve 27 iken, herhangi bir etnik kökeni olmayan Hollandalı kadınların istihdam oranı yüzde 56 idi.

Bu sayılara düşük eğitim seviyesi veya dil becerileri gibi geniş yelpazede yer alan faktörler etki ediyor fakat ayrımcılığın da bu sayıları etkilemek de önemli bir rolü var. Belçika, Fransa, Hollanda ve İsviçre gibi ülkelerde Müslümanlar ve özellikle Müslüman kadınlar sadece dinini veya inancını ifade eden belirli bir sembol veya kıyafet giydikleri için istihdam alanında ayrımcılığa maruz kalıyor.

Dini ve kültürel semboller ve kıyafetler giymeye getirilen yasak eğer tarafsız ve makul gerekçelendirme temelinde getirilirse, kamu sağlığı veya güvenliği gibi, bu yasak ayrımcılık teşkil etmez. Fakat hedeflediği amaç ile de orantılı olmalı.

Örnek olarak, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, iş güvenliği zorunluluğu gerekçesiyle kasket takmanın dolaylı olarak dini gelenekleri türban giymelerini gerektiren Sihlere yönelik ayrımcılık yarattığı şikayetini değerlendirirken, işçinin güvenliğinin korunmasının tarafsız ve orantılı bir gerekçelendirme olduğunu ve bu nedenle ayrımcılığa maruz kalmama ilkesini ihlal etmediğini söyledi.

Belçika, Fransa ve Hollanda gibi ülkelerde iç mevzuat istihdam alanında din veya inanç temelinde ayrımcılığı halihazırda yasaklıyor. Bu mevzuat, eğer gerçek ve belirleyici mesleki gerekliliğe tekabül etmiyorsa din veya inanç temelinde davranış değişikliğinin ayrımcılığa neden olduğunu söyleyen Avrupa Birliği (AB) İstihdama İlişkin Çerçeve Yönerge ile uyumludur. Ancak, bu gereklilikler sınırlandırılmalı ve mesleğin kapsadığı görevlerin doğasından kaynaklanmalı.

Uluslararası Af Örgütü istihdam alanındaki ayrımcılığa karşı mevzuatın Belçika, Fransa ve Hollanda’da gereğine uygun bir şekilde uygulanmadığından endişe duyuyor. Özellikle, dini ve kültürel semboller veya

AHMET'İN İŞTEN ÇIKARILMASI, İSVİÇRE

Ahmet Kuzey Afrika kökenli bir İsviçre vatandaşı. 15 yıldan beri aynı kurumda çalışıyor. “Ben gizlice imanını yaşayan bir Müslümanım, Müslüman tatillerini kutlamak için hiçbir zaman izin istemedim, iş yerinde hiçbir zaman ibadet etmedim. Bazen iş arkadaşlarım beni alkol servis edilen bir barda düzenledikleri sosyal etkinliklere davet ettiklerinde onları reddettim. Bir süre sonra iş arkadaşlarımın şüphelendiğini ve benden uzak durduklarını fark ettim. Ekibimize yeni bir arkadaş katıldığı zaman, işler daha da kötüye gitti çünkü bu yeni iş arkadaşımız açıkça Arap karşıtı ve Müslüman karşıtı biriydi.” Ahmet biraz sakalını uzatınca, iş arkadaşları tarafından “Korkunçsun” ve “Bin Ladin’e benzedin” gibi düşmanca yorumlara maruz kalıyordu.

Ahmet, 2010 yılında herhangi bir neden gösterilmeden işten çıkarıldı. Fakat, direktörü eğer ihtiyacı olursa başka bir iş için referans vermeyi teklif etti. Birkaç ay sonra, Ahmet arkadaşlarıyla iyi geçindiğine dair bir mektup aldı. İşten çıkarılmadan bir sene önce maaşına zam almıştı ve ondan birkaç ay öncede prim almıştı. Ahmet etnik kimliği ve dini yüzünden işten çıkarıldığını söylüyor.

kiyafetler giyen kadınların görünüşlerinden dolayı “müşterileri memnun etme” veya “belirli bir kurumsal kimliği geliştirme” veya “tarafsızlık ilkesine saygı duymada” başarısız olacakları sebebiyle işe alımları gerçekleşmiyor. Bunlar AB İstihdama İlişkin Çerçeve Yönergesi uyarınca belirleyici mesleki gereklilikler olarak kabul edilemez: bunlar fazla genel ve her çeşit pozisyona uygulanabilir.

İsviçre ise başka bir bağlam sunuyor. Ayrımcılığa karşı mevzuatın yokluğu, doğrudan veya dolaylı ayrımcılığın düzgün tanımının eksikliği ve etkin önleyici mekanizmaların olmaması ayrımcılığa maruz kalan bireylerin tazminat almak için şanslarının çok düşük olduğu anlamına geliyor.

EMEL'İN HİKAYESİ, PARİS, FRANSA

Emel birkaç yıl iş tecrübesi olan bir sosyal hizmetler uzmanı. İki sene önce başörtüsü takmaya karar verdi ve o zamandan beri iş bulması zorlaştı. Kar amacı gütmeyen kurumlarda birkaç pozisyona başvurdu; mülakatlarda dini uygulamaları hakkında sürekli sorular soruluyordu. Aile içi şiddet mağduru kadınlara yardım eden bir kurum ile işe alım süreci sonunda, profesyonel profilinin pozisyonun gerekliliklerine tamamen uyduğu fakat başörtüsünü çıkartması gerektiği açıkça söylendi. Daha fazla açıklama talep ettiğinde kendisine, “Tarafsızlığı garanti altına almamız. Müslüman bir aile içi şiddet mağdurunu iş bulması ve maddi açıdan bağımsız olabilmesi için nasıl başörtüsünü çıkartması gerektiğine ikna edebilirsiniz” diye soruldu.

EĞİTİMDE AYRIMCILIK

Son on yılda, İspanya, Fransa, Belçika, İsviçre, Hollanda ve Türkiye gibi birçok ülkede okullarda öğrencilerin başörtüsü ya da dini veya geleneksel kıyafetleri giymeleri yasak. Avrupa genelinde uygulamalar çok farklı: Fransa’da öğrencilerin göze çarpan dini sembolleri giymelerine izin verilmiyor ama Hollanda ve İspanya’da yasaklar bazı bireysel okullarda uygulanabiliyor.

Okullarda öğrencilerin dini sembolleri giyme hakkı konusunda genel bir varsayım olmalı. Herhangi bir sınırlama durum bazında değerlendirilmeli. Mutlaka meşru bir amacı olmalı -kamu sağlığı, güvenliği, düzeni, ahlakı veya diğerlerinin temel hak ve özgürlükleri gibi- ve o amaca ulaşmak için orantılı ve gerekli olmalı.

Bireyin dinini veya inancını ifade etme özgürlüğüne getirilen sınırlamanın meşruiyetinin sorumluluğu devlettir. Dini semboller giymeye getirilen, kanıtlanabilir gerçeklerden çok spekülasyon veya varsayım üzerine kurulmuş bir yasak, bireyin din özgürlüğünün ihlal edilmesi olarak tanımlanır.

Melilla’da bir okulda Müslüman öğrenciler teneffüs zamanında dinleniyorlar, Kuzey Afrika’da bir İspanyol yerleşim bölgesi, Şubat 2008.

Çocukların dinini veya inancını ifade etmelerine bakacak olursak, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuğun menfaatinin çocuk ile ilgili tüm olaylarda öncelikli olduğunun altını çizer. Bu ilkeye uyulduğunu garanti altına almak için dini ve kültürel sembollere ve kıyafetlere yönelik kısıtlamalar sadece ebeveyn ve öğrencilere iyice danışıldıktan sonra uygulanmalı. Aynı amacı elde edecek alternatif uygulamalar da göz önünde bulundurulabilir.

GENEL YASAKLAR VE GEREKÇELERİ

Belçika’nın Flaman bölgesinde dini, siyasi ve felsefi sembollere yönelik genel yasak 2009 yılının Eylül ayında devlet okulları için getirildi. Bu yasaktan etkilenen bazı öğrenciler dava açtılar. Şubat 2012’de dava hala Danıştay’da bekliyordu. Fransa’da göze çarpan dini sembolleri yasaklayan genel yasak 2004 yılından bu yana devlet okullarında uygulanıyor. Bu yasaklar ifade özgürlüğü ile din veya inanç özgürlüğü haklarını kullanan Müslüman öğrencileri ayrımcılığa maruz bırakıyor.

Bu iki ülkedeki genel yasaklar Müslüman kız çocuklarının başörtüsü giymeleri ile alevlenen tartışmaları takiben kabul edildi. Fransa’da 2005 yılında yayımlanan uygulama raporu, genel yasağın Müslüman öğrenciler üzerinde fazlasıyla etkisi olduğunu gösterdi. Bunun yanı sıra türban giyen Sih öğrencilere de etkisi olduğunu ortaya koydu. Flaman bölgesinde, dini azınlık mensubu öğrencilerin bu genel yasaklardan nasıl etkilendiğine dair herhangi bir istatistik veya veri ise bulunmuyor.

Bu yasaklar bazen, başörtüsü takmayan kız çocuklarının ebeveynleri tarafından veya cinsiyetçi kabadayılık yapanlar tarafından uygulanan baskıya karşılık vermek için bir ihtiyaç olarak gösterilip meşru kılıyor. Bazı vakalarda ebeveynler tarafından baskı yapılırsa da okul dışında çocuklara yönelik yapılan baskı ve zorlamayla başa çıkabilecek diğerlerinin yokluğunda bu yasaklarla baskının nasıl yeterli düzeyde azaltılabileceği net değil. Her koşulda, genel bir yasak herhangi bir baskı olmadan bu tür kıyafetler giymeyi seçen öğrencilerin haklarına müdahale etmiş oluyor.

YETİŞKİN ÖĞRENCİLER VE EBEVEYNLER DİNİ SEMBOLLER GİYMENE YÖNELİK YASAKLARLA KARŞI KARŞIYA

Belçika'daki Francisco Ferrer Lisesi Brüksel Belediyesi tarafından işletilen bir yüksek öğrenim kurumu. Belediyeler seviyesinde bir iç yönetmelik ile öğrencilerin dini, siyasi veya felsefi görüş veya kimliklerini gösteren semboller veya kıyafet çeşitleri giymeleri yasak. A., bu yönergenin katı bir şekilde yorumlanmasına yönelik yaşadıklarını Uluslararası Af Örgütü ile paylaştı: "Öğrencilerin dini semboller giymelerine izin verilmediğini biliyordum. Bir keresinde orada okuyan ve sınav notuna bakmak isteyen bir arkadaşım okula gittim. Öğrenci olmadığını açıkça belirtmem rağmen, personel tarafından başörtüsü taktığım ve bu da yönergeyle yasaklandığı için okulu terk etmem söylendi."

2011 yılının Haziran ayında Fransa'da yaşayan F.'ye, çocuğunun öğretmeni tarafından ay sonunda yapılacak okul gezisi için başörtüsünü çıkarmayı düşünüp düşünmediği soruldu. F.'nin olumsuz cevabı üzerine öğretmen, F.'nin okul gezisinde yer alamayacağını söyledi. F. ırkçılığa karşı bir sivil toplum kuruluşu ile irtibata geçti ve bu kuruluş da okul müdürü ile konuştu. Fakat ertesi gün öğretmen, F.'ye okul gezisinde yer alamayacağını çünkü boş yer olmadığını söyledi. Daha sonra öğretmen F.'ye neden başörtüsü taktığını sordu ve başörtüsünün bir toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sembolü olduğu görüşünü paylaştı.

Bireysel okullarda dini ve kültürel sembol ve kıyafet giymeye getirilen kısıtlamalar olayın yaygın olduğu yerlerde başörtüsü takmayan kız çocuklarına yapılan cinsiyetçi kabadayılık ile başa çıkmak için meşru olabilir. Fakat genel bir yasak, özellikle kız çocuklarının tamamen eğitimlerini bırakmalarına sebep oluyorsa orantılı olmaktan çok uzak.

Fransa'da yetkililer ayrıca, eğitimde laiklik ilkesini sağlamlaştırma ihtiyacına değinir. Uluslararası Af Örgütü ifade özgürlüğü ile din veya inanç özgürlüğü haklarını sınırlamak için laikliğin kullanılmasının insan hakları hukukunda meşru bir amaç olmadığını görüşünü savunuyor.

İspanya ve Hollanda'daki bireysel okullar dini ve kültürel sembol ve kıyafetleri giymeyi kısıtlamıştı. Bazı durumlarda bu kısıtlamanın gerekliliği ve orantısı, aynı şekilde çocuğun menfaatine saygı duyulması açısından endişe yarattı.

Örnek olarak, İspanya'da 16 yaşında Müslüman bir öğrenci başörtüsü taktığı için Madrid'deki Pozuelo de Alarcon

devlet okulunda derslerinden dışlandı. Hollanda'nın Volendam şehrinde Katolik bir okul başörtüsü takmayı yasakladı ve Müslüman öğrenciler bu yüzden derslerinden dışlanmış oldu. Okul, Katolik ahlaki değerlerini korumak amacıyla böyle bir yasak getirdiğini söyledi. Fakat Uluslararası Af Örgütü yasağın gerekli olmadığı ve amaç ile orantılı olmadığı konusunda endişe duyuyor. Her iki vakada da bu öğrencilerin başörtüsü takabilecekleri başka okullara kaydolmaktan başka hiçbir seçenekleri yoktu.

Bazı durumlarda özel kısıtlamaları haklı göstermek mümkün olabilir. Bu durumlar kısıtlamalara maruz kalan çocukların yaş ve olgunlukları, sosyal ve eğitim durumları, okul içinde ve dışında maruz kalabilecekleri baskıdan ve zorlamadan korunma ihtiyaçları ve eğitimlerine devam edebilecekleri alternatiflerin varlığına göre değerlendirilir. Fakat yetişkin öğrencilerde bu tür kısıtlamaları meşrulaştırmak daha zordur.

Sağ: Katalonya’da bir apartmanın alt katında mescit kurulmasına itiraz eden bir pankart, İspanya 2011.

Sağ diğer sayfa: İsviçre Halk Partisi’nin bir kampanya posterini, 2010. Kampanya, İsviçre’de camilere yeni minareler inşa edilmesine yasaklayan bir halk oylaması ile sonuçlandı. Parti, daha fazla minarenin -şu anda dört camide minare var- aşırılığı ateşleyeceği ve ülkenin “yaygın bir şekilde İslamleştirilmesine” öncülük edeceğini ileri sürdü.

Sağ diğer sayfa alt: Katalonya’nın Lleida semtinde bir sanayi mahallesi, İspanya, 2011. Belediye yetkilileri bu arazinin belirli bir bölümünü cami yapılması için ayırdı ve 2012 yılında Müslüman örgüt Al-Umma buraya yeni bir cami yapmayı planlıyor.

MÜSLÜMANLARIN İBADET YERLERİNE GETİRİLEN KISITLAMALAR

İbadet yerleri açma hakkı din özgürlüğü hakkının bir parçasıdır. Bazı zamanlarda, camilere yönelik önyargılı ve kalıplaşmış görüşler siyasi partiler tarafından savunuldu ve kamuoyu tarafından dile getirildi. Örneğin, yeni bir mescit açılmasına karşı bir gösteri düzenlendi.

İsviçre’de 29 Kasım 2009 tarihinde yapılan bir referandumla minare inşa edilmesi anayasada yasaklandı. Referandum sonucunda oy kullananların yüzde 57.5’i yasağı destekledi. Oylamaya kadar varan bu yaygın girişimi İsviçre Halk Partisi ve Federal Demokratik Birliği başlattı.

İsviçre’deki İslami Örgütler Koordinasyonu’na göre ülkede 300 Müslüman dernek ve 200 İslami Merkez bulunuyor. Bunların çoğu Müslüman örgütlere kiralanan küçük yerler. Tüm ülkede sadece iki tane amaca yönelik inşa edilmiş cami (Cenevre ve Zürih’te) ve dört tane de minare (Cenevre, Zürih, Winterthur ve Wangen bei Olten’da) bulunuyor. Buna rağmen girişimi destekleyenler ülkenin

“İslamleştirilmesinin durdurulması” için yaygın gerekli olduğunu öne sürdü.

İsviçre hükümeti, referandum öncesinde minare inşa edilmesinin yasaklanmasının uluslararası insan hakları hukukunun ayrımcılığa yönelik maddelerini ihlal edeceğinin farkındaydı. İsviçre Parlamentosu yasağa karşı bir oy önerdi fakat yaygın girişimin geçersiz olabileceğini söyleyemedi. Bunu ancak, girişim uluslararası hukukun gelenek kurallarını ihlal etseydi yapabirdi, ama durum böyle değildi. 2012 yılının başında yaygın girişimin getirdiği sistemin nasıl yeniden düzenlenebileceği üzerine tartışmalar devam ediyordu.

İspanya’nın Katalonya bölgesinde Müslümanların ibadet yerlerinde gözle görülür bir eksiklik mevcut ve amaca yönelik inşa edilmiş hiçbir cami yok. 2010 yılının Mart ayından itibaren Katalonya’da 195 adet Müslüman ibadet yeri bulunuyor. Bunların çoğu Müslüman derneklere kiralanan eskiden ticari yer olarak kullanılan binaların zemin katları olan küçük ve mütevazı mescitler.

Katalonya’da Barselona, Badalona, Lleida ve benzer şehirlerde Müslümanlar dışarıda ibadet ediyorlar çünkü varolan ibadet odaları ibadet etmek isteyen herkesin sığamayacağı kadar küçük. Bazı siyasi partiler Müslüman örgütlerden gelen yeni cami yapılması taleplerinin Katalan gelenekleri ve kültürü ile bağdaşmadığı yönünde açıklamalar yaptı.

1990 ve 2008 yılları arasında Katalonya’da Müslüman dernekler, komşular ve belediye yetkilileri arasında Müslümanların ibadet yerlerinin kurulması veya basitçe sadece kurmak için girişimlerde bulunmaktan en az 40 çatışma yaşandı. Bazı vakalarda, İslam karşıtı söylemi teşvik eden Katalonya Platformu (PxC) gibi siyasi partiler bu gösterileri desteklediler. Bu olaylar sonrasında, belediyeler bazen yeni Müslüman ibadet yerlerinin kurulması için izin vermedi.

Devletler, dini grupların ibadet yerleri kurmak için etkili fırsatlara sahip olduklarını garanti altına almalı. Bunu derhal yapmaları mümkün değilse, devletler dini dernekler ve toplumdaki diğer gruplar arasında gerginlik ve fikir ayrılığını engellemeyi hedefleyen

© ryc (CC BY-NC-ND 2.0)

© Uluslararası Af Örgütü

SANTS, BARCELONA, İSPANYA

Şehrin farklı mahallelerinde 17 adet küçük Müslüman ibadet odası bulunuyor. St. Marti'de Raval ve Sants mahallelerinde Müslüman ibadet odaları sürekli aşırı kalabalık. Belediye'nin diyanet işleri başkanlığı Uluslararası Af Örgütü'ne Müslüman ibadet yerlerinin genişlemesi veya kurulmasına yönelik popüler muhalefetin genelde önyargılar ve kalıplaşmış yargılardan dolayı ortaya çıktığını söyledi.

Sants'taki ibadet yeri Barcelona'daki en eski ibadet yerlerinden biri. Cuma günü 600 ve 1000 arası mümin 70-75 metrekare yüzölçümlü bu yerde toplanıyor. Sonuç itibarıyla, birçok mümin dışarıda, caminin yanındaki sokakta ibadet etmek zorunda kalıyor. Bu yeri kiralayan Sants İslami Kültür Merkezi, Uluslararası Af Örgütü'ne daha büyük bir yer almak için belediyeye görüşmeler yapıldığını söyledi. Fakat herhangi bir çözüm elde edilmedi.

politikalar geliştirmeli. Kamu yetkilileri yerel şehir planlamalarını yaparken dini gruplar ve diğer yerel gruplarla ihtiyaçlarını değerlendirmek amacıyla anlamlı danışma ve müzakere süreci içine girmeli. Bu planlamaları yaparken kamu yetkilileri topluluğun ihtiyacı olan diğer tesisleri veya binaları kurmak için gerekli alanı nasıl tedarik ediyorsa aynı şekilde eğer gerekli ise yeni ibadet yerlerinin inşası için gerekli alanın tedarik edilmesini de garanti altına almalı.

Kamu yetkilileri kamu güvenliğinin sağlanması amacıyla ibadet yerlerinin belirli teknik kurallara uyması gerektiği şartını söyleyebilir. Bu kurallar orantılı ve gerekli olmalıdır. Eğer önerilen Müslüman ibadet yeri tüm gereklilikleri yerine getiriyorsa, kamu yetkilileri sadece o mahallede yaşayan bazı insanların mahallelerinde cami istemeyebileceğine dayanarak gerekli izinleri vermeyi reddetmemeli.

© Uluslararası Af Örgütü (Foto: Ana Quelhas)

PEÇE TAKMAYI YASAKLAYAN MEVZUAT

Son yıllarda, peçe takmanın yasaklanması olasılığı Avusturya, Belçika, Bosna ve Hersek, Danimarka, Fransa, İtalya, Hollanda, İspanya, İsviçre ve Birleşik Krallık dahil olmak üzere bazı Avrupa ülkelerinde tartışılıyordu. Fransa ve Belçika'da bazı istisnalar dışında tüm kamuya açık yerlerde genel yasaklar getirildi. 2012 yılının Şubat ayında benzer bir yasağın Hollanda Parlamentosu'nda tartışılması için Hollanda hükümeti bir yasa tasarısı sundu.

Peçe takmaya getirilen bazı net tanımlanmış kısıtlamalar meşru olabilir. Örnek olarak, bazı belirli açıkça yüksek risk taşıyan yerlerde birinin yüzünü göstermesi gerektiğinde veya gerekli kimlik kontrollerinde. Belçika, Fransa, Hollanda ve İspanya gibi ülkelerde iç mevzuat yasa uygulayıcılarına bir bireyin kamu güvenliği için tehdit oluşturduğuna dair meşru nedenleri olduğunda kimlik kontrolü yapma yetkisi sağlıyor. Fakat kamu güvenliğini tehdit etmekle peçe takmanın arasında kanıtlanabilir herhangi bir bağlantı bulunmuyorsa, peçe takmaya getirilen yasak ifade özgürlüğü hakkı ve din veya

inanç özgürlüğü hakkını ihlal edebilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini korumak ve kadınların peçe takmaları için maruz kaldıkları baskıdan ve zorlamadan korunmaları için peçe takmaya getirilen genel yasağın gerekli olduğu üzerine tartışmalar yapıldı. Devletler toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve bireylerin hareket etme özgürlüğü, eğitim, çalışma hakkı gibi insan hakları ve ifade özgürlüğü hakkını özgürce kullanabilmelerini garanti altına almakla yükümlüdür. Bu nedenle, kadınların rızaları olmadan peçe takmaya zorlanmalarının veya takmaları için baskıya maruz kalmalarının önüne geçmek için önlemler almakla yükümlüdürler. Kadınları belli bir şekilde giyinmeye zorlamak için şiddet kullanıldığı veya şiddet kullanmakla tehdit edildiği durumlarda, her bireysel vakaya aile veya cezai hukuk sistemi aracılığıyla müdahale etmek devletin görevidir. Devletler, kapsamlı mevzuat benimseyerek, kadınların hakları konusunda bilgilencikleri için farkındalık yaratma girişimlerini destekleyerek, tazminat talep etmeleri için mekanizmalar yaratarak kadına yönelik her türlü şiddetle mücadele etmeli.

Uluslararası Af Örgütü'nün Avrupa'da Ayrımcılıkla Mücadele fotoğraf yarışması kapsamında çekilmiş bir fotoğraf, Şubat 2011. Belçika'daki mevzuat kamuya açık yerlerde yüzün kapatılmasını yasaklıyor ve peçe giyilmesine yasak getirmiş oluyor.

Fakat Uluslararası Af Örgütü'nün Belçika, Hollanda, İspanya ve İsviçre'de görüştüğü yetkililer ülkelerinde, bölge veya şehirlerinde kaç kadının peçe taktığı ile ilgili bilgi veya veri sağlayamadı veya kaç kadının baskı veya zorlama sonucunda peçe taktığı ve bu durumun boyutunu tanımlayamadı.

Avrupa'da etnik ve dini azınlıklara mensup kadınlar farklı şekillerde eşitsizlikle karşılaşılıyor. Bu tür eşitsizlikler ile kapsamlı bir şekilde mücadele edilmeli. Uluslararası Af Örgütü, son yıllarda devletlerin peçe takmaya sanki bu uygulama kadınların Avrupa'da karşılaştığı en yaygın ve en baskıcı eşitsizlik türüymüş gibi çok fazla odaklanmış olmasından endişe duyuyor.

© 2011 - StampMedia - Liesbeth Mercx

© Uluslararası Af Örgütü (Foto: Maria Margarida Gaspar)

En üst: Genk'te bir gösteri, Belçika, Mart 2011. 300'e yakın Flaman Müslüman Genk'teki Hollanda markası olan HEMA adlı alışveriş mağazaları zincirinde başörtüsü takan kadın bir çalışanın işten çıkarılmasını protesto ediyor.

Üst: Uluslararası Af Örgütü'nün Avrupa'da Ayrımcılıkla Mücadele fotoğraf yarışmasında çekilen bir fotoğraf.

SONUÇ

Uluslararası Af Örgütü ayrımcılığa karşı mevzuatın etkin bir şekilde uygulanmamasından endişe duyuyor. Din veya inanç temelinde ayrımcılığın yasak olduğu ülkelerde bile istihdam alanında Müslümanlar ayrımcılığa maruz kalıyor. Müslüman kadınlar sadece İslam ile bağdaştırılan kıyafetler giyerek dini, kültürel veya geleneksel geçmişlerini ifade ettikleri için istihdam alanında ayrımcılığa maruz kalıyor. Eğitimde dini veya kültürel semboller ve kıyafetler giymeye getirilen kısıtlamalar Müslüman öğrencilerin sınıflardan dışlanmasına yol açıyor. Bazı zaman Müslümanlar eleştirildiler ve sadece mahallede oturan diğer kişiler Müslümanlardan hoşlanmıyor diye Müslüman ibadet yerleri açma olasılıkları reddedildi.

Uluslararası Af Örgütü Avrupa kurum ve hükümetlerine etkin mevzuat, politikalar ve diğer önemler tasarlayarak ve uygulayarak derhal Müslümanlara yönelik ayrımcılıkla mücadele etmeleri için çağrıda bulunuyor.

TAVSİYELER

İstihdam alanında Müslümanlara yönelik ayrımcılığı sona erdirmek için Uluslararası Af Örgütü şu tavsiyelerde bulunur:

- Hükümetler, özel sektör işverenlerinin sadece tarafsızlık kavramını uygulamak, belirli bir kurumsal imajı tanıtmak veya müşterilerini memnun etmek için dini ve kültürel sembol ve kıyafetlere yönelik kısıtlamalar getirmemesini garanti altına almalı.
- Avrupa Komisyonu, AB İstihdamla İlişkin Çerçeve Yönergesi'nin uluslararası ayrımcılığa karşı standartlarla uyumlu bir şekilde uygulanmasını garanti altına almalı. Özellikle "mesleki gereklilikleri belirlemek" maddesinin çok titiz ve dikkatli yorumlanması gerekiyor.
- Avrupa Komisyonu, istihdam alanında ayrımcılığın, ayrımcılığa maruz kalan etnik ve dini azınlıklara mensup kadınların üzerindeki etkisini izlemeli ve onları etkileyen birçok ayrımcılıkla mücadele etmek için tavsiyeler geliştirmeli.
- Öğrencilerin ifade ve din özgürlüğü haklarını ayrımcılığa maruz kalmadan kullanmalarını garanti altına almak için Uluslararası Af Örgütü şu tavsiyelerde bulunur:
- Hükümetler eğitim alanında dini ve kültürel sembol ve kıyafetleri giymek üzerine genel yasaklar getirmekten kaçınmalı.
- Hükümetler herhangi bir okulun dini ve kültürel semboller ve kıyafetler üzerine bir yasak getirmesinin sadece uluslararası insan hakları hukuku ile uyumlu sebeplerle ve sadece yasak bu amaçların elde edilmesi

için orantılı ve gerekli ise uygulanmasını garanti altına almalı.

- AB Konseyi, eğitim dahil birçok alanda din veya inanç temelinde ayrımcılığa karşı AB genelinde koruma sağlayacak yeni bir Eşitlik Yönergesi teklifini kabul etmeli.

Müslümanların yeterli düzeyde ibadet yerlerine sahip olma hakkının garanti altına alınması için Uluslararası Af Örgütü şu tavsiyelerde bulunur:

- Kamu yetkilileri kentsel planlamaları gözden geçirirken veya geliştirirken dini ve diğer yerel gruplarla ihtiyaçlarını değerlendirmek için anlamlı danışma ve müzakere süreçlerine girmeli. Eğer gerekli ise yeni ibadet yerlerinin inşa edilmesi için kullanılabilir alan tedarik edilmeli.
- Yetkililer, sadece aynı mahallede yaşayan bazı insanların hoşuna gitmeyecek diye yeni ibadet yerlerinin kurulmasına izin vermeyi reddetmemeli.
- Yetkililer, din veya inanç özgürlüğü hakkının temel bileşenlerinden biri olan ibadet yerlerinin kurulmasına yönelik farkındalık yaratmalı ve camilere yönelik varolan kalıplaşmış yargılarla mücadele etmeli.

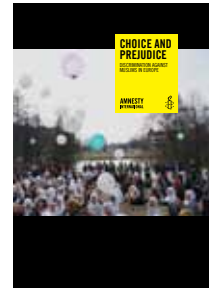
Peçe takmaya yönelik Uluslararası Af Örgütü şu tavsiyelerde bulunur:

- Hükümetler genel yasak uygulamaktan kaçınmalı ve herhangi bir yasağın uluslararası insan hakları hukuku altında meşru tanınmış bir amaca ulaşmak için orantılı ve gerekli olduğunu garanti altına almalı.

Dünyanın Etrafında Koş Festivali'nde basketbol oynayan kız çocukları, Katar, Aralık 2011.

© Elisa Angioletti/Indira Riadi

Rapor için: Tercihler ve Önyargılar: Avrupa'da Yaşayan Müslümanlara Yönelik Ayrımcılık (İndeks: EUR 01/001/2012)

**ULUSLARARASI
AF ÖRGÜTÜ**

Uluslararası Af Örgütü, 150'den fazla ülke ve bölgede 3 milyon destekçi, üye ve aktivistten oluşan ağır insan hakları ihlallerine karşı kampanya yürüten küresel bir harekettir.

Vizyonumuz, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ve diğer uluslar arası insan hakları standartlarında yer verilmiş olan tüm haklardan herkesin faydalanmasıdır.

Herhangi bir hükümet, siyasi ideoloji, ekonomik kazanç veya dinden bağımsız ve temel olarak üyelerimizin başlıları ve kamusal başlılarıyla fonlanmaktadır.

İndeks: EUR 01/002/2012
Nisan 2012

Uluslararası Af Örgütü
Türkiye Şubesi

Abdülhakhamid Cad. No:30/5
Taksim

Beyoğlu İstanbul

amnesty.org.tr